

GELENEKSEL EL SANATLARI VE TURİZM KONULU ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

Doç. Dr. Seher Arğun

Pamukkale Üniversitesi, Denizli Sosyal Bilimler MYO

E-mail: ceyslans@pau.edu.tr

Dr. Mehmet Tahir Dursun

Pamukkale Üniversitesi, Denizli Sosyal Bilimler MYO

E-mail: mtdursun@pau.edu.tr

Fatoş Neslihan Arğun

Pamukkale Üniversitesi, Denizli Teknik Bilimler MYO

E-mail: fargun@pau.edu.tr

Özet

Turizm alanında yapılan araştırmaları incelenmesi ve özetlenmesi yeni çalışmalara ışık tutmakta ve literatür boşluğunu ortaya çıkarmaktadır. Turizm çalışmaları, farklı alanlardan akademisyenlerin ortak çalışmalarıyla daha nitelikli disiplinler arası yayınlar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı, turizm ve geleneksel el sanatları konulu alan yazındaki akademik çalışmaların incelenmesidir. Buna göre, Dergipark'ta makale arama motoruna "*el sanatları*" ve "*turizm*" sözcükleri girilerek akademik çalışmalara ulaşılmıştır. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde, kırsal turizm, kültür turizmi ve sürdürülebilir turizm konularının ele alındığı görülmektedir. Ayrıca, çalışmaların çoğunluğu 2017-2021 yılları arasında ve yurtiçi çalışmaların yürütüldüğü sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *El sanatları, turizm, inceleme.*

REVIEW OF STUDIES ON TRADITIONAL HANDCRAFT AND TOURISM

Abstract

Examining and summarizing the research in the field of tourism sheds light on new studies and reveals the literature gap. Tourism studies create more qualified interdisciplinary publications with the collaboration of academics from different fields. In this direction, the aim of this study is to examine the academic studies in the literature on tourism and traditional handicrafts. Accordingly, academic studies were reached by entering the words "*handicrafts*" and "*tourism*" in the article search engine in Dergipark. When the studies in the literature are examined, it is seen that rural tourism, cultural tourism and sustainable tourism are discussed. In addition, it was concluded that the majority of the studies were conducted between 2017-2021 and domestic studies were conducted.

Keywords: *Handicrafts, tourism, review.*

Giriş

El sanatları insanlığın ilk zamanlarından beri günlük hayatın bir parçası olmuş, insanların ihtiyaçlarını karşılamış, var olduğu toplumun duygularını, yaşam biçimlerini, geleneklerini, ilgilerini ve kültürel özelliklerini yansıtmıştır. Özellikle yörelere ait giyim kuşamlar, ev ve mutfak araç gereçleri gibi her tür günlük kullanım unsurları hem yöre insanının ihtiyaçlarını karşılamış hem de o yörenin izlerini ortaya koyan birer figür olmuştur.

Turizm ise tanım itibarıyla, değişik amaçlarla seyahat eden turistler ile gittikleri yerlerdeki yöre insanları arasındaki kültür alışverişini sağlayan güçlü bir araçtır (Emekli, 2006). Bu kültür alışverişinin önemli bir unsuru da o yöreye ait el sanatlarıdır.

El sanatları sadece günlük yaşamın kolaylaştırıcı unsuru olmakla da kalmamış, günümüzde turizm açısından da üretildiği destinasyonları tanıtan, değerli ve ayrıcalıklı kılan, aynı zamanda turistlerin de yoğun şekilde ilgisini çeken önemli bir turistik unsur haline gelmiştir. Bu anlamda, el sanatları ürünlerinin bulunduğu destinasyonun kültürünü, birikimini ve yaşam tarzını yansıttığını da ifade etmek yanlış olmayacaktır. Hem bulunduğu destinasyonun kültürel ve geleneksel özelliklerini taşıyarak bölge halkının günlük yaşamlarında kullandıkları hem de ekonomik getiri sağladıkları el sanatları ürünlerinin bir diğer önemli değerlendirme alanı da turizmde hediyelik eşya veya anı eşyası olarak değerlendirilmesidir.

El sanatları ürünleri, ekonomik olarak istihdam imkânı sağlaması, o bölgedeki hammaddelerin kullanılması, büyük yatırım sermayelerine ihtiyaç duymadan da önemli bir gelir getirmesi, bunun yanında kültür mirasının korunması, gelenek ve göreneklerin yaşatılması açılarından da önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmanın amacı, el sanatları ile turizm arasındaki bağlantıyı farklı açılardan gösteren yayınlanmış çalışmaların incelenmesi, bu çalışmaların farklı ölçütler eşliğinde değerlendirilmesi ve sonuçların el sanatları ile turizm bağlantılı çalışmalarda bir genelleme yapılabilmesine ve bundan sonra yapılacak çalışmalara rehberlik etmesine olanak sağlanmasıdır.

TURİZM VE EL SANATLARI KONULU ÇALIŞMALAR

Turizm endüstrisinde geleneksel el sanatları, somut olmayan kültürel miras öğelerinin çoğunlukla hediyelik eşya ürünleri ile sunulmasıyla katkı sağlamaktadır (Öter, 2010). El sanatları hem bölgenin kültürel ve sosyal değerlerini yansıtmakta hem de turistik ürünlerle yerli ve yabancıların beğenisine sunulmaktadır. Alan yazında incelenen çalışmalara bakıldığında, turizm ile el sanatları ilişkisinde, somut olamayan kültürel miras, hediyelik eşya, kültürel aktarım, geleneksel el sanatları ve kültürel sürdürülebilirlik konularında yoğunlaştığı görülmektedir (Tablo-1).

Tablo-1: Yayınlanan Makalelere İlişkin Bilgiler

Yılı	Makale Adı	Dergi
2021	El Sanatları Ürünlerinin Kırsal Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi: Espiye-Akkaya Köyü Örneği	<i>Journal of Humanities and Tourism Research</i>
2021	El Sanatları Kurslarının Kültürel Mirasımıza Katkısı: Kırşehir Halk Eğitim Merkezi Örneği	<i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i>
2021	Hediyelik Eşyaların Bir Kültür Objesi Olarak Değerlendirilmesi: Konya Örneği	<i>Motif Akademi Halkbilimi Dergisi</i>
2021	Telkari Sanatının Kültürel Miras ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi	<i>International Journal of Mardin Studies</i>
2021	Kültürel Mirasın Turizmde Kullanımı: Bir Pratik Çerçeve Önerisi	<i>Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi</i>
2020	Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcıları: Safranbolu El Sanatları Ustaları Üzerine Bir İnceleme	<i>Doğu Coğrafya Dergisi</i>
2020	Geçmişten Günümüze Gaziantep Aba Dokumacılığı	<i>Folklor Akademi Dergisi</i>
2020	Kültürel Mirasın Ülke Turizmine ve Ekonomisine Katkısı “Yalvaç Keçeciliği”	<i>Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi</i>
2020	Bilecik Şehrinde Kültürel Turizmin Gelişmesinde Etkili Olacak Fırsatlar ve Güçlükler Hakkında Yerel Halkın Görüşleri	<i>Ege Coğrafya Dergisi</i>
2019	Turizm Bağlamında Geleneksel Türk El Sanatı Lületaş İşlemeciliğinin Değerlendirilmesi	<i>Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i>
2019	Turizm İşletme Yöneticilerinin Erzincan Turizmini Değerlendirmeleri	<i>Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3.Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi Özel Sayısı</i>
2018	Kültürel Miras Turizmi Bağlamında Geleneksel El Sanatları: Erzincan Bakır İşlemeciliği	<i>Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i>
2018	El Sanatlarının Turizme Etkisi: Gaziantep Örneği	<i>Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i>
2018	2026 Kış Olimpiyatları Adaylığı Çerçevesinde Erzincan Bakır İşlemeciliğine Bir Bakış ve Muhasebe Kayıtları	<i>Kapadokya Akademik Bakış</i>
2018	Şırnak Geleneksel El Sanatlarının Turistik Ürün Olarak Değerlendirilmesi	<i>Anemon Muş Alpaslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i>
2017	Sürdürülebilirlik ve Yenileşim Açısından Turistik Hediyelik Eşyalar Konusunda Yenileştirilmiş Tasarımlar	<i>Atatürk İletişim Dergisi</i>

Turizm ve el sanatları ilişkisi, geleneksel el işçiliği ile üretilen ürünlerin turistik değerle ortaya çıkarılması ve turizm ürünü kapsamına alınmasıyla gerçekleşmektedir. Süreç odaklı bir yaklaşımla incelendiğinde geleneksel el sanatları ürünleri ilgili turistik destinasyonun özgünlüğünü ve farkındalığını ortaya çıkarmaktadır. Yerli ve yabancı turistler, ziyaret ettikleri destinasyonlarda kültürel değerleri deneyimlerken özellikle ilgili bölgenin yerel kültürel unsurlarına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, kültürel miras kapsamında yerel destinasyonlarda sunulan el sanatları ürünleri ve geleneksel el işçiliği bir turistik ürün oluşturmakta ve bölgenin tanıtımına katkı sağlamaktadır.

YÖNTEM

Araştırma türü: Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Alan yazında yapılan çalışmaların yıl, konu, araştırma yöntemi ve başlıklarına ilişkin kriterler dikkate alınarak betimsel veri analizi yöntemiyle irdelenmiştir.

Verilerin Toplanması: Bu araştırma Dergipark’da, 21.02.2022- 21.03.2022 tarihleri arasında başlığında “turizm” ve “el sanatları” olan Türkçe araştırma makaleleri incelenerek gerçekleştirilmiştir. Bu kritere uyan toplam 80 araştırma makalesine ulaşılmış ancak bunlardan sadece 16 tanesinin doğrudan turizm ve el sanatları ile ilgili olduğu tespit edilerek, çalışma bu minvalde devam ettirilmiştir.

Verilerin Analizi: Çalışmalar, isimleri, yayınlandıkları yıllar, konuları, amaçları, kullanılan yöntem, ilişki kurulabilecek turizm türü ve gerçekleştirildikleri destinasyonlar açısından incelenmiştir. Bu kapsamda, grafik, tablo ve kelime bulutu analizi kullanılarak veriler betimlenmiştir.

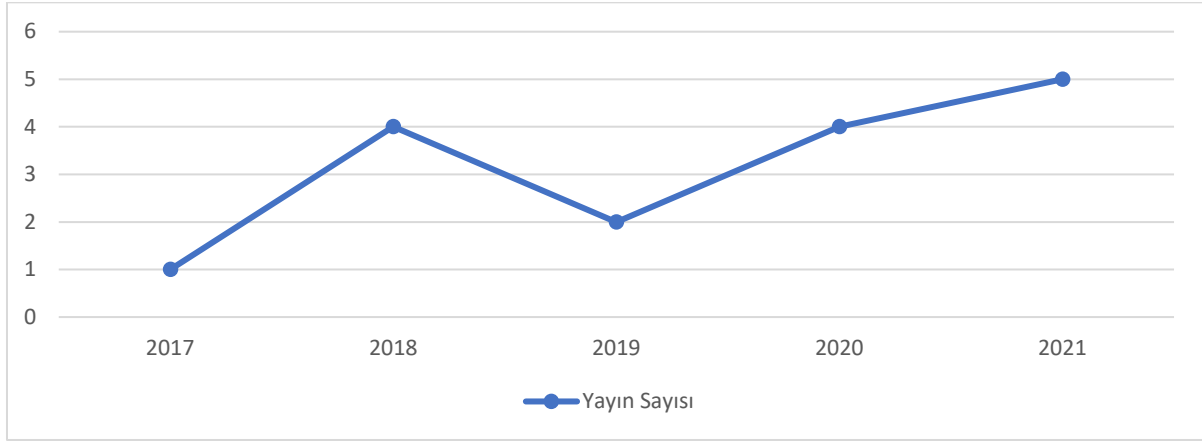
BULGULAR

Tablo-2. Çalışma İsimlerine Göre Değerlendirme

El sanatları ürünleri	El sanatlarının kültürel miras ve turizm açısından değerlendirilmesi
Kırsal turizm	Turistik hediyelik eşyaların yenileştirilmiş tasarımları
Somut olmayan kültürel miras	Kültürel mirasın ülke turizmine katkısı
El sanatları ustaları	Kültürel turizm ve el sanatları
El sanatlarının kültürel mirasa katkısı	Kültürel mirasın turizmde
Kültürel miras turizmi	Hediyelik eşyaların kültür objesi olarak değerlendirilmesi
Geleneksel el sanatları	El sanatlarının turistik ürün olarak değerlendirilmesi
El sanatlarının turizme etkisi	Turizm bağlamında geleneksel Türk el sanatı

Tablo-2’de çalışma isimlerine göre bir analiz yapılmış ve çalışma isimlerinde ağırlıklı olarak, el sanatlarının kültürel turizm konusu ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Çalışma başlıklarında özellikle el sanatlarının kültürel mirasa katkıları ve el sanatları ürünlerinin hediyelik eşya olarak yeniden tasarlanarak turizm faaliyetlerinde hem yöreyi tanıtıcı hem de yöre halkına gelir sağlayıcı yönü üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo-3. Yıllara Göre Çalışmaların Dağılımı

Çalışmaların yıllara göre dağılımının incelendiği Tablo-3’de, çalışmaların 2017-2021 yılları arasında dağıldığı göze çarpmaktadır. 2017 yılında bir çalışma, 2018 yılında dört çalışma, 2019 yılında iki çalışma, 2020 yılında dört çalışma ve 2021 yılında beş çalışma gerçekleştirilmiştir.

Tablo-4. Çalışmanın Konusuna/Amacına Göre Değerlendirme

Konu/amaç	Sayı	%
El sanatları ürünlerinin kırsal turizm potansiyeli	1	6,25
Kültürel miras-kültürel turizm ile el sanatları ilişkisi ve sürdürülebilirlik	8	50,0
El sanatları ürünlerinin hediyelik eşya olarak turistik ürün kapsamında değerlendirilmesi, bu ürünlerden esinlenerek ve yeniden yapılandırarak turistlere sunulması	3	18,75
Turizm işletme yöneticilerinin/yerel halkın el sanatlarına bakış açısı	2	12,50
El sanatlarının destinasyon tanıtımına ve ekonomisine katkısı	2	12,50

Tablo-4’de çalışmaların amaç ve konularına göre bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışmalardan sekiz tanesinin kültürel miras-kültürel turizm ile el sanatları ilişkisi ve sürdürülebilirlik konularına odaklandığı tespit edilmiştir. Üç tanesi, el sanatları ürünlerinin hediyelik eşya olarak değerlendirilmesi ve turistlere sunulması konularında yoğunlaşmıştır. İki tanesinde turizm işletme yöneticilerinin ve yerel halkın el sanatlarına bakış açısını belirleme yönünde çalışılmış, diğer iki tanesinde el sanatlarının destinasyon tanıtımına ve ekonomisine katkısı tartışılmıştır. Bir tanesinde ise el sanatları ürünlerinin kırsal turizm potansiyeli belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo-5. Çalışmanın Yöntemine Göre Değerlendirme

Yöntem Adı	Sayı	%
Doğrudan Görüşme/Yapılandırılmış Mülakat formu/Anket	7	43,75
Literatür taraması	2	12,50
Yerinde gözlem/ fotoğraf/video gibi görsel unsurlar	6	37,50
Yenileştirilmiş ürün tasarımları	1	6,25

Çalışmalarda bilimsel yönden hangi yöntemlerle veri toplandığına ilişkin yapılan incelemede elde edilen bulgulara göre, “doğrudan görüşme/yapılandırılmış mülakat formu/anket” en fazla kullanılan yöntem olduğu tespit edilmiştir. Araştırmalarda, “yerinde gözlem, fotoğraf ve video-görsel unsurlar” da kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır. Ek olarak, iki “literatür taraması” ve bir de “yenileştirilmiş ürün tasarımlarına” ilişkin çalışmalar olduğu saptanmıştır.

Tablo-6. Çalışmalarda El Sanatları ile İlişkilendirilen Turizm Türüne Göre Değerlendirme

Turizm türü	Sayı	%
Kırsal turizm	1	6,25
Kültür turizmi	11	68,75
Sürdürülebilir turizm	4	25,0

Çalışmalar, el sanatları ile ilişkilendirilen turizm türlerine göre değerlendirildiğinde, on bir tanesinin kültür turizmi, dört tanesinin sürdürülebilir turizm ve bir tanesinin de kırsal turizmle ilişkilendirildiği tespit edilmiştir.

Tablo-7. Çalışmanın yapıldığı destinasyona göre değerlendirme

Destinasyon adı	Sayı	Destinasyon adı	Sayı
Giresun	1	Şırnak	1
Karabük	1	Konya	1
Kırşehir	1	Mardin	1
Erzincan	3	Muğla	1
Gaziantep	2	Isparta	1
Eskişehir	1	Bilecik	1
Ülkesel	1	TOPLAM	16

çalışmalarda geçen geleneksel el sanatı türleri incelenmiş ve çoğunlukla hediyeelik eşya ile ilgili oldukları sonucuna varılmıştır.

SONUÇ

El sanatları; geleneksel sanat ürünleri, giyim, hediyeelik eşya, folklorik öğeler, yerel ve kültürel değerler turizm destinasyonlarının tanıtımında önemli rol oynamaktadır. Kültürel mirasın belirli bir boyutunu oluşturan turistik öğeler hem bölgeye ekonomik katkı hem de yerel özgün değerlerin gün işığına çıkmasına imkn sağlamaktadır. Turizm ve el sanatları ilişkisinde, el sanatları öğelerinin çoğunlukla turistik bölgeyi tanıtıcı ve anımsatıcı bir görev üstlendiği söylenebilir. Bu durum, özellikle turistik destinasyonlarda sunulan hediyeelik eşya ürünlerinde kültürün ve yerel halk değerlerinin işlenmesiyle vurgulanmaktadır.

Turizm ve halkbilim alanlarının bir araya gelmesinde 1960'lı yıllarda kurulan tanıtım odaklı halk evleri önemli bir rol almıştır (Gürçayır, 2005). Nitekim, daha sonraki yıllarda kitle turizmine karşı alternatif turizm türlerinin ortaya çıkması ve bu başlık altında kültür turizmin oluşmasıyla turistik tüketime geleneksel el sanatları ürünleri destekleyici unsur olarak ele alınmıştır. Turizm ve kültür kavramlarının bir arada kullanılması akademik çalışmalara da yansımış ve özgün kültürel değerlerin incelenmesi, tanıtılması ve turizme kazandırılması kapsamında araştırmalar yürütülmüştür. Buna göre, bu çalışmada da turizm ve el sanatları kavramlarını ortaya koyan akademik çalışmaların betimsel analizi yapılmıştır. Bulgulara göre, turizm ve el sanatları çalışmaları 2017 yılı sonrasında daha çok ele alınmıştır. Ancak, 2020 ve 2021 yıllarında yoğun bir şekilde kültür turizmi odaklı çalışmaların yapıldığı anlaşılmaktadır.

Turizm ve kültür özeline, araştırmalar bölgenin özgün folklorik öğelerini bir araya getirmekte ve tanıtımını yapmak üzere geleneksel el sanatlarının gelişmesine imkn tanımaktadır. Turizm, bir endüstri olarak bölgenin öncelikli tanıtımına hizmet vermektedir. Dolayısıyla, bölgede kültürel turizmin desteklenmesi ilgili bölgeyi geliştirmekte ve sürdürülebilir kılmaktadır (ter, 2010). Araştırma sonuçlarında da sürdürülebilir turizm konusunun özellikle özgün değerlerin, el sanatlarının, halkbilim incelemelerinin ve kültürel mirasın korunması ile turizme kazandırılması bölgedeki turizm gelişimine katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Ek olarak, el sanatları kapsamında incelenen çalışmaların, bölgedeki özel ürünlerin kültürel miras öğesi olarak değerlendirmesini de amaçladığı görülmektedir. Bu alışma, turizm ve el sanatları konularında yayınlanan çalışmalarla sınırlıdır. Gelecekte, *“folklorik değer”*, *“kültürel miras”* ve *“sözel gelenekler”* gibi kavramlarla turizm ilişkisini ele

alan araştırmalar da incelenebilir. Uygulama alanı için turizm bölgelerinde geleneksel el sanatları güncellenerek özgün ve farklı hediyelik eşya ürünleri sıklıkla bölgenin tanıtılması amacıyla yabancı turistlere sunulması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akın, A. (2018). El sanatlarının turizme etkisi: Gaziantep örneği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(3), 241-263.
- Alagöz, G., Çalık, İ. ve Güneş, E. (2018). Kültürel miras turizmi bağlamında geleneksel el sanatları: Erzincan bakır işleciliği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 174-191.
- Çalık, İ., Güneş, E. ve Alagöz, G. (2019). Turizm işletme yöneticilerinin Erzincan turizmini değerlendirmeleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 89-103.
- Çelik, S. ve Toprak, L. S. (2018). Şırnak geleneksel el sanatlarının turistik ürün olarak değerlendirilmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 687-692.
- Çeliker, D. ve Dulupçu, M. A. (2017). Sürdürülebilirlik ve yenileşim açısından turistik hediyelik eşyalar konusunda yenileştirilmiş tasarımlar. *Atatürk İletişim Dergisi*, (12), 187-204.
- Çokişler, N. (2021). Kültürel mirasın turizmde kullanımı: bir pratik çerçeve önerisi. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 5(1), 87-98.
- Deniz, T. ve Çelik, Ö. (2020). Somut olmayan kültürel miras taşıyıcıları: Safranbolu el sanatları ustaları üzerine bir inceleme. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(43), 123-138.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15(1-2), 51-59.
- Fronza, I., Janes, A., Sillitti, A., Succi, G., and Trebeschi, S. (2013). *Cooperation wordle using pre-attentive processing techniques*. In 2013 6th International Workshop on Cooperative and Human Aspects of Software Engineering (CHASE) (pp. 57-64).
- Güney, S. (2018). 2026 Kış olimpiyatları adaylığı çerçevesinde Erzincan bakır işleciliğine bir bakış ve muhasebe kayıtları. *Kapadokya Akademik Bakış*, 2(1), 51-60.
- Gürçayır, S. (2005) “Yeter Söz Milletindir” neslinin halkbilimine bakışından bir kesit: Konya Kültür ve Turizm Derneği”, *Milli Folklor* 66, 48-55.
- Kaya, M. ve Erol, N. (2021). El sanatları ürünlerinin kırsal turizm kapsamında değerlendirilmesi: Espiye-Akkaya Köyü Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11(1), 226-240.

- Kılıçarslan, H. ve Cansız, F. (2021). El sanatları kurslarının kültürel mirasımıza katkısı: Kırşehir halk eğitim merkezi örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (46), 142-151.
- Koçak, E. (2020). Kültürel mirasın ülke turizmine ve ekonomisine katkısı “Yalvaç Keçeciliği”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 317-327.
- Köşker, H. ve Karacaoğlu, S. (2019). Turizm bağlamında geleneksel Türk el sanatı lületaşı işlemeciliğinin değerlendirilmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(18), 991-1013.
- Nas, E. ve Kandemir, M. (2021). Hediyelik eşyaların bir kültür objesi olarak değerlendirilmesi: Konya örneği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14(35), 1092-1103.
- Okuyucu, A. (2020). Bilecik şehrinde kültürel turizmin gelişmesinde etkili olacak fırsatlar ve güçlükler hakkında yerel halkın görüşleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 29(1), 73-86.
- Öter, Z. (2010). Türk el sanatlarının kültür turizmi bağlamında değerlendirilmesi. *Milli Folklor Dergisi*, 11(86), 174-185.
- Serçek, G. Ö. ve Akyüz, İ. (2021). Telkari sanatının kültürel miras ve turizm açısından değerlendirilmesi. *International Journal of Mardin Studies*, 2(2), 18-30.
- Söylemezoğlu, F. ve Karakülah, H. K. (2020). Geçmişten günümüze Gaziantep aba dokumacılığı. *Folklor Akademi Dergisi*, 3(4), 173-189.
- Yıldız, D. (2015). *Ortaokul yedinci sınıf İngilizce dersinde okuma öncesi etkinliklerde sözcük bulutu kullanımının kelime öğrenmeye etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.